

FÓRUM

***A FUNKCIONÁLIS MEDDŐSÉG INTRAPSZICHÉS
VONATKOZÁSAI EGY ESET KAPCSÁN****Bakó Tihamér****Bevezető***

Terméketlenségről akkor beszélünk, ha tizenkét hónapig tartó védekezés nélküli együttlét után sem következik be a terhesség. Különböző becslések alapján (Leiblum, 1997) a pároknak megközelítőleg 10-15%-a küzd a fenti meghatározás szerint a meddőség problémájával. Igen kevés azoknak a terméketlenségben szenvedőknek a száma, akik eljutnak pszichoterápiába vagy pszichoanalízisbe. A kvantitatív tudományos kutatások szemszögéből a meddőség pszichogenezisének „bizonyítékai” korlátozottak és kevésbé meggyőzőek.

Sok olyan egyén és házaspár ad életet gyermeknek, akiknek súlyos lelki problémáik vannak, míg sok házaspár, akik normálisnak mondhatók, nem képesek erre. Saját és más szerzők (Christie, 1998) klinikai tapasztalatai alapján azt valószínűsíthetjük, hogy a lelki tényezők is fontos szerepet játszanak, a „megmagyarázhatatlannak” tűnő terméketlenség számos esetében. Felmerül a kérdés, Miként játszik ebben szerepet a kapcsolat? Kapcsolat a partnerrel, a saját testtel, a nemzőképességgel, a születendő gyerekkel. Mi az, ami a pár tagjainak intrapszichés világában provokálódik a nemzés, a fogamzás blokkolásakor? Hogyan vannak összefüggésben a lelki tényezők és a testi sterilitás?

A kérdések nagyon összetettek, a válaszok szerteágazóak. Az a viszonylag kevés vizsgálat, ami egyfajta objektivitásra törekedett, nem talált direkt kapcsolatot a terméketlenség és a lelki komponensek között (Apfel – Keylor, 2002).

A meddőség lelki összefüggéseiről leginkább deduktív következtethetünk. Például olyan esetek kapcsán, ahol az évek óta terméketlen házaspár örökbe fogadva egy gyereket, „termékennyé válik”. A lelki tényezők jelenlétét támasztja alá az a tény is, hogy funkcionális meddőség miatt pszichoterápiás kezelést kezdők, különböző arányban, de nemző, illetve fogamzó képessé váltak.

Ebben a tanulmányban a funkcionális meddőség intrapszichés vonatkozásait kívánjuk számba venni egy esettel összefüggésben.

Szakirodalmi kitekintés

A következőkben tekintsünk át néhány, a funkcionális meddőséggel kapcsolatos hivatkozást.

Deutsch (1994) a funkcionális meddőség okát a korai anya-gyerek kapcsolattal magyarázza. Más szerzőkkel Friday (1977) egyetértve azt valószínűsíti, hogy a terméketlen nők édesanyjai tudattalanul elutasítják saját női és anyai szerepüket, vagy legalábbis ambivalensen viszonyulnak hozzá.

Az ambivalencia más szerzők figyelmét is felkeltette. Feder (1980) például az önhibájukon kívül gyerektelen nők esetében figyelte meg a teherbeeséssel és a gyermekvállalással kapcsolatos kettős érzést. Christie (1998) szerint nem maga az ambivalens érzés az, ami a meddőséghez vezethet. De ha ennek az ambivalenciának az ellenséges és félelem teli oldalát elutasítják, és tudatossá válását azzal a védekező idealizálással hártják el, hogy a terhességet idealizálják és nagyon vágnak a terhességre, akkor a termékenységi szint csökkenhet, legalábbis átmenetileg. A lélek konfliktusa okozta testi zavar összefüggéseiről olvashatunk Dinora Pines (1990) munkájában is.

A szerző a meddőkkel folytatott analitikus tapasztalatából azt emeli ki, hogy a terméketlenség összefügghet a lelki elfojtással, azáltal, hogy gátolhatja akár a menstruációs ciklust is. Az elfojtás többnyire az anyával szembeni ellenséges érzésekre terjed ki, aminek a kompenzálása akár egy túlzott megfelelésben rejtődik el. Ez az elfojtott ellenségeskedés oda vezethet, hogy ezek a nők tudat alatt attól féltek, hogy ha anyává válnak, akkor gyűlölni fogják gyerekeiket és viszonzásul ők is gyűlölni fogják anyjukat. Ez az elővételezés lehet az alapja a lelki történéseknek, testi gátaknak, azaz a meddőség lelki okának.

Benedek és munkatársai (1953) szerint azok a nők, akik nem esnek teherbe, erősebbek lelkileg, mint azok, akik megfogannak. Ezt azzal magyarázza, hogy az önhibájukon kívül gyerektelen nők birtokosai egy mély intuitív tudásnak, ami révén testi és lelki védelmet nyújtanak a meg nem született gyerekeknek, és ezt az óvást kapja meg a funkcionálisan meddő nő énje is.

Egyes szerzők (Benedek; Horn; Robbins és Rubinstein, 1953) szerint a terméketlenség nem más, mint énvédelem, a női szereppel, a terhességgel, a szexualitással és a gyermekvállalással kapcsolatos intrapszichés konfliktusokra adott lelki válasz. Más szerzők, például Dinora Pines, a személyiségfejlődés egy meghatározó szakaszára irányítják a figyelmet, nevezetesen az anyává válás és a szülőkről való leszakadás életszakaszára.

A szerző, aki anyák kezelésével foglalkozott, aláhúzza a kettős konfliktus

éresi feladatát, amivel egy nőnek szembe kell néznie, amikor eléri a gyermekszülés időszakát. Ez magába foglalja, hogy képes legyen azonosulni a saját női, asszonyi képességeivel, miközben ugyanabban az időben érzelmileg folyamatosan szeparálódnia kell az anyától, úgy hogy közben teljes egészében felelősséget kell vállalnia saját szexualitása és teste vonatkozásában. Ebben a folyamatban természetesen támogatja őt egy olyan partner, aki hasonlóképpen szeparált individuummá vált.

Saját tapasztalataink

Mielőtt a funkcionális meddőség intrapszichés vonatkozását a saját tapasztalatunk oldaláról összegeznénk, szeretnénk röviden számot adni egy előző vizsgálatról, ahol a problémakör interperszonális vonatkozásait kutattuk. E vizsgálathoz a Közös Rorschach módszerét alkalmaztuk. Tettük ezt azért is, mivel a Közös Rorschach próba szimbólumtartalmakkal és a tudatelőttés feszültségekkel dolgozik, így ennek interperszonális szintje „tudatelőttés kommunikációs dialógusnak” teszi megragadhatóvá a meddőség, illetve a fogamzás zavarának szándéktalan, tudatelőttés „üzeneteit” (Bakó – Kulcsár, 2002).

Interperszonális eredmények

A funkcionális meddőségben szenvedő párokra jellemzőnek találtuk a szegényes együttműködést, a passzivitást, a személytelen kommunikációt, az interakció kényszeredettségét. Továbbá azt figyeltük meg, hogy a gyermekvállalással járó közös felelősségérzet, az egymásra hagyatkozás és a bizalom légköre nem adott, illetve egyfajta kollúzióra épült.

A funkcionális meddő párok személyes fejlődésében közös eredetű, az ödipális időszakban kialakult konfliktust találtunk jellemzőnek. A közös achillesi sérülés lehetett az oka a kölcsönös választásnak. Az azonos sérelem, az azonos sors azt a reményt keltette: a másik megérti, együtt érez velem, azonos az érzelmi világuk, könnyebb lesz a közös életük.

Az azonos achillesi pont nemcsak a reményt keltette életre, de a hiányokkal, az eszköztelenséggel is szembesített. Ez többnyire érzelmi csalódásokat, mély konfliktusokat eredményezett. A nyílt elvárás kudarc ellenére azonban a párok továbbra is együtt maradtak, mert egy sokkal mélyebb kötelék fűzte őket össze, a kollúzió. Ez a rejtett szövetség, titkos paktum, egy közös tudattalan származék, az ödipális konfliktus terméke. Az azonos sérülést és vágyat látjuk kifejeződni a Rorschach képek pozitív és negatív választásában. Hangsúlyos megjelenítését figyelhettük meg az érzelem és szexualitás (II. tábla), illetve a szociális közeg (III. tábla) iránti harmonikus vágy és sérelem kifejeződésnek. Az autoritástól való félelem is egy közös sérülési pont. A közös félelem tartja fenn a gyermeki állapotot, amely közös kapcsolati mintában fixálódott.